

ВПЛИВ СОРТОВИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ НА РОЗВИТОК *BLUMERIA GRAMINIS* (DC.) SPEER F. SP. HORDEI MARCHAL

Ячмінь ярий є однією із основних продовольчих і кормових культур. За рахунок можливості різнобічного використання і переробки він займає лідируюче місце серед сільськогосподарських культур в усьому світі.

Через впровадження інтенсивних технологій вирощування зернових культур різко зростає шкідливість облігатних листових фітопатогенів, які значно знижують продуктивність культури. Вирішити цю проблему можливо за рахунок інтенсивного застосування хімічних засобів захисту рослин, але вони породжують ряд негативних наслідків: забруднюють навколишнє середовище, пригнічують або вбивають корисну ентомофауну, спричиняють різні мутації,

викликають резистентність та збільшують витрати енергії і ресурсів. Саме тому, екологічно безпечним і економічно вигідним засобом одержання високих врожаїв зерна є впровадження стійких проти хвороб сортів і гібридів.

Полеві дослідження проводили протягом 2015–2016 років в умовах Андрушівської сортодослідної станції (с. Зарубинці) на природно інфекційному фоні сортів Зоряний (*стандарт*), Кангу, Сонцедар, Свагор, Командор. Грунт дослідної ділянки чорнозем типовий. Агротехніка вирощування ячменю ярого загальноприйнята для зони Лісостепу. Діагностували хворобу за симптомами, морфологічними особливостями та фактично зайнятою грибницею збудника. Обліки проводили у фазі 3–4 листків, у кінці кущіння на початку виходу в трубку і через 6–7 днів після колосіння, використовуючи шкалу Гешеле. Облік урожаю ячменю ярого проводили подільночно шляхом збирання комбайном «Samro». Статистичну обробку отриманих експериментальних даних – методом дисперсійного аналізу за допомогою прикладних комп'ютерних програм.

У результаті проведених досліджень встановлено, що у 2015 році на сорті Командор розвиток хвороби був максимальний і становив 45,2 %, а на сорті Кангу – найменший 10,0 % (табл. 1). На інших 3 сортах розвиток борошнистої роси був середнім. Так, сорт Себастьян уражувався на 33,5 %, Сонцедар – 24,7 % і сорт Зоряний (*стандарт*) – 36,5 %.

У 2016 році спостерігався менш інтенсивний розвиток хвороби, але, як і у 2015 році найбільше *Blumeria graminis* діагностували на сорті Командор, де ураження становило 35,5 %, Кангу – 8,8 %, Свагор – 30,2 %, Сонцедар – 23,0 % і Зоряний (*стандарт*) – 33,1 %.

Таблиця 1. Розвиток борошнистої роси ячменю ярого залежно від сортових особливостей в умовах Андрушівської СДС

№ з/п	Сорт	Напрямок використання	Розвиток, %		
			2015 р.	2016 р.	середній
1	Зоряний (<i>стандарт</i>)	пивоварний	36,5	33,1	34,8
2	Кангу	пивоварний	10,0	8,8	9,4
3	Сонцедар	пивоварний	24,7	23,0	23,9
4	Свагор	пивоварний	33,5	30,2	31,9
5	Командор	пивоварний	45,2	35,5	40,3

Середній розвиток за два роки відповідно становив 9,4 %, 23,9 %, 31,9 %, 34,8 % та 40,3 %.

Отже, на більшості сортах розвиток борошнистої роси перевищував економічний поріг шкідливості, тому при їх вирощуванні потрібно вживати додаткових заходів захисту і не лише профілактичного характеру.

За середнім показником розвитку хвороби ми усі сорти поділити на імунологічні групи:

1-ша група (стійкі), розвиток хвороби 0–10,0 %:

– Кангу.

2-га група (слабостійкі), розвиток хвороби 11,0–25,0 %

– Сонцедар.

3-тя група (нестійкі), розвиток хвороби 26,0–50,0 %:

– Свагор;

– Зоряний (*стандарт*);

– Командор.

Збір врожаю показав, що урожайність ячменю ярого достовірно залежить від сортових особливостей сорту і стійкості до борошнистої роси. Так, найвищу врожайність 3,99 т/га, ми отримали на ділянках, де вирощували стійкий сорт Кангу. При вирощуванні сорту Сонцедар, який був слабостійким до фітопатогену урожайність становила 3,78 т/га. Вирощування нестійких сортів Свагор, Зоряний та Командор забезпечило отримання урожайності на рівні 3,29, 3,10 та 3,01 т/га. При цьому прибавка врожаю до стандарту залежно від стійкості змінювалася від -0,28 т/га сорт Командор до +0,89 т/га сорт Кангу.

Таким чином, для зменшення розвитку борошнистої роси ячменю ярого та зниження пестицидного навантаження на агроecosистему в умовах Лісостепу потрібно збільшувати посіви стійкого сорту Кангу.